

TALEPAPIR – DET TALTE ORD GÆLDER

Anledning	Samråd BUU alm. del – samrådsspørgsmål Y
Titel	Ministerens tale (færre i aldersgruppen 18-25 år har gennemført en erhvervsuddannelse)
Målgruppe	Børne- og Undervisningsudvalget
Arrangør	Børne- og Undervisningsudvalget
Taletid	6-7 minutter
Tid og sted	Torsdag den 6. maj kl. 10.15-11.15 i Folketinget, lokale 2-133.

Disposition

1. En brændende platform
2. Trepartsaftalen
3. Dannelse og konkurrence

1 Brændende platform

- Tak for det og tak for at tage det her helt utroligt vigtige emne op.
- Nu har jeg efterhånden været utroligt lang tid på Christiansborg, og hvis man spoler tiden helt tilbage, til da jeg var her i starten – og det vil sige i 98/99 – så var det sådan, at på det tidspunkt, der mente alle, at Danmark var på vej til at blive et videnssamfund. Det vil sige, at vi skulle leve af viden. Hvad viden egentlig skulle handle om, det kunne jeg aldrig rigtigt finde ud af dengang – og det har jo så også vist sig at være noget vrøvl fra ende til anden.
- Grundlæggende mente folk dengang – bakket op af utroligt mange teoretikere – at udviklingen ville gå sådan, at der ikke længere var behov for industriarbejdspladser i den vestlige verden. De ville alle sammen rykke sydpå og østpå, og så ville vi alene skulle være et videnssamfund, som baserede sig på vidensarbejde. Det har vist sig, at det var rigtigt, at det var noget vrøvl – det passer ikke.
- Men det der skete med den debat, der kørte henover et årti eller to – og hvor alle politikere sagde, at vi skulle være et videnssamfund – det startede en udvikling, hvor man begyndte at trække over mod gymnasierne. Det vil sige, at allerede fra start 00'erne begyndte vi at se en udvikling, hvor flere og flere trak væk fra at skulle arbejde i håndværk og industri. Det giver jo næsten sig selv, at hvis alle siger, at de jobs ikke længere findes i fremtiden, så er det selvfølgelig mindre attraktivt. Og når vi så kommer hen i 2008 eller noget, der ligner, så gav man den ekstra gas med at slippe gækken løs blandt ungdomsuddannelsesinstitutionerne i Danmark

ved at sige, at nu skal gymnasierne også være statsligt selvejende og skal konkurrere med hinanden om eleverne.

- Det har på mange måder været rigtig godt, og derfor er det måske også lidt strengt at kalde det 'at slippe gækken løs', fordi noget af det har også været rigtig godt. Der har fuldt store frihedsgrader med, som jeg synes, vi skal sætte meget stor pris på. Men der fulgte også det med, at der kom en konkurrence mellem uddannelsesinstitutionerne. Hvis man kigger på tallene derfra, tager det altså rigtig meget fart, fordi den konkurrence – og sådan er det jo med konkurrencer – at nogle vinder og nogle taber. Den tabte erhvervsuddannelserne så også på.
- Når man ser det i lyset af den samfundsdebat, der var, altså at vi skulle være et videnssamfund, så er der ikke noget at sige til, at hvis man så tilmed slipper konkurrencen løs, så er det en konkurrence, der er ret let at vinde for dem, der opfattes som vidensbaserede i den forstand, man opfattede det på det tidspunkt. Så bare for at sige, at vi har at gøre med her, at vi har meget svært ved at løsrive det fra den megatrend og den samfundskontekst, som den her udvikling er startet i, hvis vi skal forstå, hvad det er, der foregår.
- Jeg synes, det er rigtig vigtigt, at vi får taget diskussionen, fordi jeg hører jo også, at man på tværs af partier er fuldstændigt opmærksomme på den her problemstilling. Diskussionen om videnssamfund, jeg hører ingen sige, og det understreger fru Lotte Rod også i sit indledende oplæg, at der er jo ikke længere nogen, der mener, at vi skal være et videnssamfund – altså et eller andet, hvor man mener, at man har viden om noget, der ikke er baseret på noget konkret, fordi selvfølgelig skal vi også have en viden – det giver sig selv – men det der var idéen dengang var jo, at man skulle gå helt væk fra håndens arbejde. Det tror jeg simpelthen ikke på.

- Man kan sige, hvis man skal pege på tre industrier, der virkelig har taget fart henover de samme årtier, så er det medicinalindustrien, robotindustrien og den grønne teknologiindustri, og hvad der ellers er af grøn industri. Det vil sige, at de typer af arbejdskraft, der er behov for, bare er nogle fuldstændigt andre, end det man troede i 90'erne og 00'erne.
- Derfor skal vi selvfølgelig også tænke helt anderledes over, hvordan vi griber uddannelsesretningen an i forhold til, hvad man gjorde på det tidspunkt. Det understreger fru Lotte Rod også ved at sige, at det vi får brug for er elektrikere, tømrere, og så er det selvfølgelig også ingeniører, energiplanlæggere og alle mulige andre ting, som man vel dengang ville sige var en del af vidensarbejderne. Men man så det bare meget løsrevet fra hinanden og fik derfor efter min mening skabt en løsrevet fortælling oven på et samfund, der slet ikke var i gang med at afvikle noget industri, men som tværtimod var i gang med at opbygge et helt nyt industrisamfund.
- Min opmærksomhed har været rettet på det her fra det sekund, jeg blev minister, og vi holdt faktisk fast i under coronatiden i fællesskab med hinanden, at vi skulle have et fokus på lige præcis spørgsmålet om lærepladser.
- Det vil sige, at vi jo sidste år landede hele to trepartsaftaler om lærepladser, som blev bakket op af et bredt flertal i folketinget. Den første af de to aftaler handlede meget om Corona og noget her-og-nu, fordi vi kunne se, at der var en risiko for, at vi simpelthen ville tabe en ungdomsårgang til Corona ift. lærepladser, hvis ikke vi gjorde noget. Det lykkedes jo at rette op, og antallet af lærepladser steg sidste år med omkring 10%, hvilket jo er en helt vildt bedrift. Tusind tak til virksomhederne for at påtage sig det ansvar, fordi det bragte os væsentligt mere tørskoet igennem på den del. Den anden trepartsaftale har handlet om det lidt længere stræk.

- Ikke desto mindre så står vi i en situation, hvor antallet af 18-25-årige med en erhvervsuddannelse er faldet til det laveste for den periode, som Danmarks Statistik har opgjort tal på.
- Det er ekstremt trist læsning, særligt fordi vi ved, at erhvervslivet skriger på faglært arbejdskraft – der er virkelig brugt for det. Det vil sige, at der er brug for, at de unge tager en erhvervsuddannelse i langt videre udstrækning, end tilfældet er i dag
- Det er regeringens opfattelse, at erhvervsuddannelserne er et naturligt valg for langt flere, end vi ser i dag. Men det at vælge en erhvervsuddannelserne har i høj grad også været omgivet af en usikkerhed. Så udover at politikere har talt om videnssamfund i to årtier, krydrer man det med, at man har den lidt særlige situation, at hvis man starter på en gymnasial uddannelse, så ved man allerede fra start, at man kan gøre den færdig. Hvis man starter på en erhvervsuddannelse, så ved man jo ikke rigtig, om det lykkes at få en læreplads i en virksomhed, eller om man skal i skolepraktik – altså der er meget større usikkerhedsmomenter forbundet med det.
- Det er sådan, at lige omkring halvdelen ikke ved, hvad de skal efter sommerferien, når de er færdige med deres grundforløb 2, hvis de følger den almindelige skoleårskalender. Det dur jo selvfølgelig ikke, og den usikkerhed er ikke rar at have. Vi mister rigtig mange elever på lige præcis det tidspunkt. De falder simpelthen fra. Det vil sige, at den usikkerhed betyder noget og er med til at skubbe elever, der rent faktisk har valgt at gøre det, vi synes er det rigtige, nemlig at tage en erhvervsuddannelse, væk. Den usikkerhed er ikke forbundet med det at tage en gymnasial uddannelse.
- Jeg mener ikke, at der er rimeligt, at vi ikke kan skabe samme grad af sikkerhed for dem, der starter på erhvervsuddannelsesforløb. Det mener jeg

også er en af hovedhjørnestenene – der er flere af dem – men det er en af hovedhjørnestenene til at få stoppet den flodbølge over mod de gymnasiale uddannelser.

- Lærepladsreformen fra efteråret – dvs. nr. 2 af de to reformer fra sidste år – handlede præcis om det her med tidspunktet for hvornår, man indgår uddannelsesaftaler. Det vil sige, at det er sådan, at man langt tidligere skal vide, hvad det er, man skal efter sommerferien. Så i stedet for at man når helt hen til sommerferien og stadigvæk ikke aner, hvad man skal på den anden side, eller i øvrigt faktisk for rigtig manges vedkommende kommer helt hen i august og stadig ikke ved, hvad man skal, så har vi med den aftale præcis adresseret, at det skal være meget tidligere i grundforløbet, at man har sikkerhed. Man skal slet ikke nå på sommerferie. Man skal vide, at man har en uddannelsesaftale, og hvad det er for en virksomhed, så man både kan vænne sig til tanken om det, man kan forberede sig på det, og man har en sikkerhed for, hvad der skal ske på den anden side.
- Og så selvfølgelig at vi ikke skal overlade til 16-årige, det er jo også helt vildt – altså i hvad for et samfund finder man på at sige, at det primært bare er den 16-åriges ansvar at finde ud af, om man kan gennemføre en ungdomsuddannelse. Vores samfund har normalt rigtig stor kærlighed til uddannelse – det synes jeg måske er lidt svært lige at eksemplificere ved, at vi siger til den 16-årige, at det er vedkommendes ansvar. Altså jeg mødte en, da jeg var ude på NEXT i København på et tidspunkt, og han havde søgt ca. 70 lærerpladser, og de fleste havde ikke engang svaret ham. Og så havde han fået afslag fra dem, der rent faktisk havde gjort sig den ulejlighed at svare ham. Det er jo simpelthen så nedslående. Det foregår i et samfund, hvor vi har brug for mere end noget andet, at den unge mand får taget sin uddannelse, så han kan bidrage til den grønne omstilling og i øvrigt kan have sig et fag, så han kan bide sig ordentligt fast på arbejdsmarkedet.

2 Trepartsaftalen

- Jeg mener, at vi har fået landet en rigtig god aftale. Der ligger meget kno-fedt i de kommende år for at få den implementeret, fordi det betyder, at vi flytter ansvaret ultimativt over på skuldrene af skolen. Det er ikke længere den 16-årige, der har ansvaret alene for at skulle finde en læreplads. Og så flytter vi på tidspunktet for, hvornår man skal have at vide, hvilken lære-plads man får.
- Jeg er meget taknemmelig for, at vi har kunne gøre det i Folketinget i fæl-lesskab med hinanden og særligt midt i en global pandemi. Det synes jeg faktisk er ret godt gået. Der skal siges et kæmpe tak til arbejdsmarkedets parter, som i den grad også har brugt kræfter på at få det her til at lykkes i forbindelse med, at vi har indgået den aftale. Og særlig tak til alle de virk-somheder, der tog så mange unge mennesker ind sidste år.

3 Dannelse og konkurrence

- Hvis jeg skal pege på en ting mere, jeg mener er problematisk, og som vi bliver nødt til at have en god samtale med hinanden om samfundsmæssigt, så er det, at i de her årtier, hvor man har talt rigtig meget om, at Danmark ville blive et videnssamfund i fremtiden, og al industri ville flytte til andre egne af verden, så er det, at vores dannelsesbegreb er blevet for smalt. Man har i sin tænkning syntes, at det vigtigste, det var alt det, der var bog-ligt, og alt det der ikke var bogligt, det var ikke værd at bruge så meget tid på som det boglige, fordi vi jo skulle være et videnssamfund. Det afspejler sig i hele vores uddannelsessystem.
- Det er utroligt genkendeligt for de unge, hvad gymnasiet er for en stør-relse, fordi de har haft de fleste af fagene i folkeskolen. Det vil sige, at det for mange vil føles som en fortsættelse at det, de kender, mens de fag de møder på en erhvervsskole vil være helt nyt stof for dem. De har snuset en

lille smule til det i folkeskolen, men det er ikke noget, de er ligeså fortrolige med. Værkstedsundervisning er ikke noget, de er ligeså fortrolige med som engelskundervisning eller danskundervisning. Vi står altså med noget, hvor vi både i bredden og i dybden har fået for smalt et dannelsesbegreb.

- Efter min bedste overbevisning er det at blive en myndig samfundsborger og et myndigt menneske at kunne mestre rigtig mange forskellige dele af tilværelsen. Det er fint nok, at man læse og regne. Men man skal kunne de ting man ender med at skulle lave, når man bliver voksen. Uanset om man er atomfysiker eller skolelærer eller tømrer, så skal der ordnes tagrender og luftes radiatorer ud, og man skal lave aftensmad, ordne husholdningen og lappe ungerne cykler og alt muligt andet. Det at kunne mestre forskellige dele af tilværelsen, mener jeg, er en del af den dannelse, man burde have med sig i bagagen, ligegyldigt hvad man skal lave, når man bliver voksen.
- Hvis vi tilmed introducerer de ting til børnene i folkeskolen, så vil det jo også betyde, at de får en fortrolighed med, at det faktisk også er noget, man kan arbejde med som voksen. Derfor tror jeg simpelthen også, at den der genkendelighed er noget, vi har brug for at få, hvis man skal have en idé om, at man skal kunne bevæge sig derhenad.
- Jeg synes, at man kunne sige mange flere ting, men jeg tror, at man bliver nødt til at se, at der både er en megatrend på den ene side – altså det vil sige nogle samfundsstrukturer og en måde, man har talt om det på i nogle årtier, som har sat sig sine spor i uddannelsessystemet – og på den anden side en ungdomsgeneration, der slet ikke stifter bekendtskab med, hvad det egentlig er for en verden, man ville kunne træde ind i, hvis man fik et godt solidt håndværk med sig i bagagen i stedet for at gå gymnasievejen.

- Så der er masser at tage fat på, og jeg er optimistisk, fordi at vi får et samråd som det her, og jeg ved, at det har partiernes interesse. Så let's get going, så snart alt det her corona også slipper sit tag. Vi har nået en del trods alt.